

Denemarken als spiegel

A. F. VAN ZWEEDEN

Minister Van der Stee heeft in een tv-interview niet zonder bedoelingen Denemarken aangehaald als voorbeeld van een land dat het aandurft ingrijpende beslissingen te nemen. Het land is nog een stap dichterbij de economische afgrond dan wij. Het beschikt nu eenmaal niet over eigen energiebronnen waarop wij hebben kunnen teren zonder al te forse aanslagen op de koopkracht en de sociale voorzieningen. Dit voorjaar moest de Deense sociaal-democratische regering een reeks harde maatregelen nemen om de ondanks alles nog steeds stijgende consumptie af te stoppen. Het diep verstoorde evenwicht weerspiegelt zich in een betalingsbalanstekort dat is opgelopen tot 5 1/2% van het bruto nationaal product en een begrotingstekort van ongeveer 4% van het nationale inkomen. De Denen hebben dat tekort de laatste jaren gefinancierd met leningen in het buitenland waardoor hun buitenlandse schuld inmiddels is aangegroeid tot tegen de 100 mrd. D Kr, of 28% van het nationale inkomen.

Vermindering van het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans is nu tot eerste prioriteit van het

economisch beleid verklaard. Zelfs de bestrijding van de werkloosheid is daarbij ten achter gesteld. De minderheidsregering van Anker Joergensen bevindt zich niet in een positie om een beleid voor middellange termijn te ontwikkelen dat ook de nauw met de sociaal-democratische partij verbonden vakbeweging tevreden kan stellen. Voor zijn beslissingen moet het kabinet telkens proberen overeenkomsten te sluiten met de drie burgerlijke middenpartijen om te voorkomen dat het voor elk besluit afhankelijk zou zijn van wisselende meerderheden. De geringe stabiliteit van de Deense regering verhindert een consistent beleid op lange termijn. De besluitvorming moet de weg van compromissen volgen.

Toch heb ik in Kopenhagen de indruk gekregen dat de regering nu wel degelijk een beleidskoers voor de jaren tachtig voor zich zelf heeft uitgestippeld. De eerste doelstelling is het herstel van evenwicht tegen het eind van de jaren tachtig. Moet op korte termijn toenemende werkloosheid worden aanvaard, op langere termijn hoopt de regering op herstel van volledige werkgelegenheid. Door afremming van het particuliere

verbruik en daardoor van de invoer en door versterking van de concurrerende sector hoopt zij de betalingsbalanstekorten te verminderen en de schuldenlast te verlichten. Aan dat doel wordt ook de woningbouw opgeofferd die door de hoge rentestand een zelfde terugval laat zien als de bouwproductie in ons land.

De Denen moeten een lange periode van versobering onder ogen zien. Ze kunnen niet meer rekenen op stijging van hun reële inkomens. Voor dit jaar werd al een daling van de koopkracht met 5% aanvaard. Drie keer achter elkaar greep de regering in de loonvorming in. De Denen krijgen niet meer de stijging van de energieprijzen via de prijscompensatie vergoed. De loonstijging die dit jaar becijferd wordt op 10% blijft daardoor 2 à 3% achter bij de stijging van de consumptieprijzen die in de buurt van 12 à 13% ligt.

Een bittere pil voor de vakbeweging is zeker ook dat hun eigen regering van het gezamenlijk overeengekomen werkgelegenheidsplan afwijkt door het groeitempo van de collectieve sector te verlagen. Een van de hoofdpunten van het werkgelegenheidsplan was dat het verlies van werkgelegenheid in de particuliere sector moest worden opgevangen door het scheppen van banen in de openbare sector. In de laatste zes jaar zijn bij de overheid en in de kwartaire sector 30 à 40.000 banen per jaar geschapen. Door deze ontwikkeling is een wanverhouding ontstaan tussen de groei van de werkgelegenheid in de particuliere en die in de publieke sector. De overheid treedt meer en meer op als concurrent van het particuliere bedrijfsleven op de arbeidsmarkt.

Denemarken heeft een les geleerd die wij kennelijk nog moeten leren. Wanneer de groei van de produktie in de concurrerende sector van het particuliere bedrijfsleven onvoldoende is, ontbreekt toch op den duur het economische draagvlak om zich een voortdurende uitbreiding van de werkgelegenheid in de dienstverlenende sectoren te kunnen veroorloven. Tot mijn spijt moet ik vaststellen dat de in ons land sterk betwiste draagvlaktheorie toch weer haar juistheid bewijst als de groei van de collectieve sector niet meer uit eigen middelen, maar voornamelijk door het aangaan van schulden in het buitenland via een chronisch betalingsbalanstekort moet worden gefinancierd.

Denemarken kiest nu een andere weg. Het accepteert een stijgende werkloosheid. Het tracht niet langer werkgelegenheid te handhaven door bedrijven aan te moedigen een arbeidsreserve aan te houden of door in hetzelfde tempo arbeidsplaatsen te blijven scheppen in de publieke sector. De regering wenst het in vergelijking met ons land hoge peil van de werkloosheidsuitkeringen te handhaven, omdat, zoals een van de ministers mij zei, de Denen daardoor beter door de overgangperiode naar een totale vernieuwing van het produktieapparaat in de concurrerende sector kunnen heenko-

men. Het respijt dat de werknemers wordt vergund door hun 2,5 à 3 jaar 90% van hun laatstverdiende loon te garanderen biedt de mogelijkheid voor het opleiden van arbeidskrachten voor nieuwe beroepen in sectoren van de industrie die levensvatbaar blijken.

De sociaal-democraten zullen proberen deze beleidskoers voor de vakbeweging aanvaardbaar te maken door het zowel door links als rechts verworpen plan voor economische democratie, dat de werknemers een aandeel in de winsten en vermogensgroei van de ondernemingen moet bieden, opnieuw in discussie te brengen. Voor het grote Deense vakverbond LO is aanvaarding van dit plan een harde voorwaarde om mee te werken aan een rigoureuus versoberingsprogramma dat de werknemers in ruil voor hun koopkrachtoffers voorlopig zelfs geen verbetering van de werkgelegenheid te bieden heeft.

Een dergelijk element zullen we vergeefs zoeken in het pakket van maatregelen dat het kabinet-Van Agt dinsdag bij de indiening van de Rijksbegroting heeft aangeboden. Voor een deel volgen wij het door Van der Stee aangeprezen Deense voorbeeld door bezuinigingen op collectieve uitgaven en verlaging van de reëel besteedbare inkomens. Evenmin als in Denemarken leidt ons versoberingsprogramma tot herstel van de werkgelegenheid, integendeel, het Centraal Planbureau verwacht dat de werkloosheid volgend jaar nog zal stijgen tot 280.000. Pas op langere termijn en bij een langdurig volgehouden loonmatiging zal de werkgelegenheid zich kunnen herstellen. Wil zo'n beleid werkelijk kunnen steunen op medewerking van de werknemers, dan zal toch een reële poging moeten worden gedaan om hen bij de besluitvorming te betrekken en een aandeel te geven in de vermogens die zij door middel van hun inbreng in de vorm van een vrijwillig aanvaarde loonmatiging helpen opbouwen. Het inmiddels door de achterban verworpen voorstel van de Industriebond FNV om alle bijdragen tot economisch herstel, ook de koopkracht van de werknemers, in discussie te brengen maakt alleen nog een kans als er uitzicht kan worden geboden op overeenkomsten waarin de investeringen en het werkgelegenheidsbeleid worden betrokken. In Denemarken is zo pas een nationale commissie voor de industriepolitiek gevormd, waarin de minister van Industrie, de vakbeweging en de werkgevers zitting hebben. Deze commissie zal besluiten moeten nemen over de verdeling van de voor het sectorstructuurbeleid beschikbaar gestelde fondsen. Zo'n soort samenwerkingsorgaan, dat reële beslissingen kan nemen, zou een op versterking van de concurrerende sector gericht beleid misschien maatschappelijk beter aanvaardbaar kunnen maken.

A.F. van Zweeden